

Etelä-Savon ELY-keskus
Lausuntopalvelu

Lausunto ehdotuksesta Vuoksen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelmaksi vuosille 2022-2027 sekä Pohjois-Savon toimenpideohjelmaksi vuosille 2022-2027

1. Yleistä

Alueelliset toimenpideohjelmat ovat myös vesienhoitosuunnitelmien taustatietoina ja sisältävät tarkemmin suunnittelualueiden ja vesimuodostumien tiedot. Siten **Savo-Karjalan Vesiensuojeluyhdistys ry:n** (myöhemmin yhdistys) lausunnossa käsitellään ensin alueellinen vesienhoidon toimenpideohjelma, jota koskevat kommentit pyydetään sisällyttämään vesienhoitosuunnitelman lausuntoon.

Lausunnon vesienhoitosuunnitelmaosassa on lisäksi esitetty keskeisiä huomioita varsinaisesta suunnitelmasta. Yhdistys muistuttaa kuten edellisellä suunnittelukaudella, että toimenpideohjelman tulisi edistää käytännön toimenpiteitä alueellisesti ja paikallisesti. Vastaavasti vesienhoitosuunnitelmalla on laajempaa ohjausvaikutusta ja sitä tulee hyödyntää etenkin valtakunnallisessa päätöksenteossa. Tämä suunnitelmien hierarkia ei kuitenkaan tule käytännössä esille.

Yhdistys korostaa, että vesienhoidon toteutusta on Savo-Karjalan alueella toteutettu yhteistyössä eri vesien käyttäjätahojen, toimijoiden ja työtä koordinoivien hallinnon edustajien kanssa. Vesienhoidon yhteistyöryhmien sekä toimenpiteitä suunnitelleiden sektorityöryhmien työskentely on ollut aktiivista ja vuorovaikutteista. Vesienhoidon tuloksellisuuteen vaikuttavatkin merkittävästi paikalliset ja alueelliset toimintatavat.

2. Toimenpideohjelma

Toimenpideohjelman teknisenä tavoitteena on jossakin vaiheessa ollut tiiviimpi ja helpommin ajan tasaistettavissa oleva suunnitelma. Tätä ei ole toteutettu, joten sisällöllisesti on koottu laaja tietopaketti vesienhoidon toteuttamisen työkaluksi. Luonnoksessa on kuitenkin lisätietoina viitattu sähköisiin vesimuodostumakohtaisiin tietoihin. Näiden viittausten osalta ohjelmassa tulisi tehdä johtopäätöksiä, sillä pelkkä viittaus jättää tulosten soveltamisen lukijalle / suunnitelma käyttäjälle. Pinta- ja pohjavesien esittäminen samassa osiossa ei ole selkeää, mutta tätä on suunnittelijoiden toimesta varmaankin mietitty. Pohjois-Karjalassa osiot on eriytetty, joka lukijan kannalta on selkeämpi vaihtoehto. Toimenpideohjelmaa on laadittu useiden asiantuntijoiden toimesta, joten osioiden teksti hieman vaihtelee ja joissakin kohdin vaatii täsmentämistä.

Johdantotiedoissa on esitetty tarpeellisia taustatietoja, joissa kuvataan vesienhoidon tavoitteet, ohjelman laatimisperiaatteet ja keskeisiä muutoksia suunnittelukaudella. Sen sijaan toimintaympäristön muutoksia ei ole esitetty. Alkuosassa olisi mahdollista avata konkreettisemmin suunnitelman ja toimenpideohjelman tarkoituksia (vrt. lausunnon yleistä osio). Huolimatta, että vesienhoitotyössä pyritään tunnistamaan toimenpiteitä vaativat vesimuodostumat, jo johdanto-osassa painottuu liiaksi ongelmakeskeisyys. Työhön saataisiin

positiivisuutta nostamalla esille enemmän erinomaisessa ja hyvässä tilassa olevien vesistöjen merkitystä ja tilan ylläpitämiseksi tehtävää laajaa vesienhoitotyötä. Myöhemmin käsiteltävät heikkenevää muutossuuntaa osoittavat vesistöt (riskivesistöt) tulisi käsitellä vieläkin konkreettisemmin kuin karttakuvassa 16 ja taulukoissa 10-12 on tehty. Missä toimenpiteitä tulisi suorittaa, yläpuolisella vesistöalueella, lähivaluma-alueella, vesistössä vai yhdistelmänä. Johdanto-osassa 1.2 olisi perusteltua myös mainita miten edellinen kuuleminen keskeisten kysymysten asiakirjasta vaikutti toimenpideohjelman sisältöön, etenkin kun kuuleminen vain todetaan myöhemmin vuorovaikutusosuudessa.

Osiossa 1.2. sekä 1.3. tulee esille erittäin keskeinen vesienhoidossa ratkaistava asiakokonaisuus. Tavoiteaikatauluksi voidaan asettaa 2027 jälkeen. Asiaa ei ole kuitenkaan avattu. Tarkoittaako tämä, että kohteet arvioidaan sitä seuraavalla kaudella? Tällöin kohteiden tilatavoitteiden perusteluita ei tarkenneta ja varmisteta niiden realistisuutta. Tähän liittyen todetaan, ettei Suomessa toistaiseksi ole otettu käyttöön vähemmän vaativia tilatavoitteita. Edelleen osiossa 1.3. tuodaan tiedoksi, että vesienhoitosuunnitelmat ovat muuttuneet ohjaavista oikeudellisesti sitoviksi. Kun yhdistetään tavoitteiden määrittämisen epävarmuus tyypittelystä luokitteluun ja edelleen vaikuttavuusarvioihin ekologisen tiedon pohja on ilmeisemmin monessa kohteessa täysin riittämätön oikeudellisten päätösten perusteeksi. Siten kohteet, joiden tavoitteen saavuttaminen on epävarmaa, tulee käsitellä tarkemmin ja niistä on kuultava sekä asiantuntijatahoja että sidosryhmiä. Tämä on sekä vesistöjen että toimijoiden etu. Toimenpideohjelmassa viitataan myös SYKE:n keskitetysti tekemiin vaikutusarvioihin. Toimenpiteiden riittävyyden arviointia (kustannus-hyötylaskelmat osio 11) on suoritettu/täydennetty kuulemisen aikana ja ne tulee tuoda myös tuoda julki ennen suunnitelman hyväksymistä. Tämä liittyy myös edellä esitettyyn tavoitteiden määrittelyn epävarmuuteen sekä tarpeeseen tarkentaa niitä.

Savo-Karjalassa suunnittelualueet ovat valuma-aluejaon mukaisia luontaisia reittejä tai osa-alueita. On erinomaista, että nykyisen vesienhoidon keskeisenä linjauksena on kokonaisuuksien käsittely ja pyrkimys huomioida laajempien vesistöalueiden ominaisuudet ja syy-seuraussuhteet. Jotta laajempia vesienhoitoalueiden tarkasteluita voidaan suorittaa, kohteet on sopivasti jaoteltava. Tämä toteutuu toimenpideohjelmissa luontevasti. Positiivista on myös iisaltenreitti.fi tietosivuston hyödyntäminen vesienhoitosuunnitelmassa. ELY-keskusten toiminta-alueet sekä maakuntarajojen muutokset aiheuttavat kuitenkin joillekin alueille vastuujakoja. Savo-Karjalan alueella tällaisia alueita ovat Rautalammin reitin etelä- ja lounaisosa, Nilsiän reitin pohjois- ja koillisosa, Juojärven reitti, Haukiveden-Heinäveden sekä Oriveden eteläosa. Työtä näiden alueiden osalta tehdäänkin parhaillaan ELY-keskuksissa. Yksityiskohtana Sorsaveden alueen osalta mainitaan rajaksi Suomenselkä, mutta tämä ei liene oikea tieto.

Tarkasteltavien pintavesien määrä on lisääntynyt muutamilla. Laajentaminen on toteutettu hallitusti huomioiden kuulemisissa esitettyjä kohteita. Pienien vesistöjen vedenlaatu on usein heikentynyt, mutta toisaalta niiden hoito- ja kunnostusmahdollisuudet ovat paremmat kuin suurempien reittivesistöjen. Tarkasteluun onkin sisällytetty mukaan kohteita, joiden kunnostustarvetta on selvitetty mikä on ollut tarpeen mukaista käytännön toimintaa. Tyypittelyn osalta tulisi käydä sellaisia kohteita läpi, joiden tilatavoitteen saavuttaminen on

arvioitu vaikeaksi (vrt. edellä boldattu johdanto-osion lausunto-osa). Siten luokittelun ja tavoitteiden arvioinnin lisäksi tulisi olla tahtotilaa myös tyypittelyn tarkistamiseen.

Pohjavesien luokittelua ja rajauksia on muuttuneen lainsäädännön perusteella tarkennettu. Tämä prosessi tulisi avata 3.3.1 viimeisessä kappaleessa.

Erityisistä alueista luonnoksessa on Natura-kohteissa painotettu rekisteröintiä eikä alueita ole luonnoksessa muutoin käsitelty. Pohjois-Karjalassa on nämä alueet havainnollisesti käsitelty. EU-uimarantojen osalta nousee esille Kuopion osalta riittämätön näytemäärä, johon kaupunki ottanee kantaa. Ohjelmaluonnoksessa on tuotu esille vedenhankinnan kannalta tärkeät vesistöt, mikä korostaa perustellusti pintavesien käyttökelpoisuuden merkitystä ekologisen luokituksen ohella. Kirmanjärvellä tulisi vesimäärät yhteismitallistaa (m^3/vk , $m^3/vuosi$). Hietasalon ja Itkonniemen vesimäärien ilmoittamisessa on myös yhtenäistämisen tarvetta vuosimäärien osalta. Vedenhankintaa ei ole kirjattu vesienhoitosuunnitelmaan, mikä olisi tarpeellista.

Ulkoisen kuormituksen arviointitavat ovat vakiintuneet ja käytävissä olevia lähtötietoja käytetään laajasti mallinuksissa. Alueellinen kuormitus on havainnollisesti esitetty kuvissa 6-9 ja erityisesti kuvat 8 ja 9 havainnollistavat suunnittelualueita ja niiden eroja. Tulosten hyödyntämismahdollisuutta parantaisi näiden osalta myös numeeriset arvot. Aiempaan tapaan yhdistys muistuttaa, että myös hajakuormituksen muutoksia tulisi tarkastella: Tämä olisi mahdollista käyttämällä edellisten kausien tuloksia. On positiivista, että pistekuormitus on neljän vuosikymmenen aikana merkittävästi alentunut, mutta esim. muutamien prosenttien osuutta fosforin kokonaisanevirmaasta (osuutta ei kylläkään ole ilmoitettu) on tarkasteltu hyvinkin yksityiskohtaisesti. Tarkastelu kyllä osoittaa toteutettujen ja toteutettavien toimenpiteiden kuormituksen alenemisen, mutta ei vesistövaikutuksia. On myös vaarana, että hajakuormituksen vähentämisen arvioidaan toteutuvan samalla tehokkuudella. Tämä ei valitettavasti ole realistista, mutta useiden toimenpiteiden ja kunnostusten yhdistelmänä vesien tilaa on mahdollista turvata ja parantaa.

Sisäistä kuormitusta on käsitelty omassa osiossaan. Tämä on tarpeellista, mutta vielä oleellisempaa on, että sisäisen kuormituksen tunnistamisesta on edetty sen merkittävyyden arviointiin ja huomioitu toimenpide-esityksissä. Arvioinnissa on käytetty useita epäsuoria tapoja ja ilmeisesti lopputuloksena laaditussa luokittelevassa arvioinnissa myös asiantuntija-arviota. Sisäisen kuormituksen mekanismeja tulisi esittää laajemmin, sillä sedimentin lisäksi mm. ravinteiden kiertonopeus vaikuttaa kasviplanktonin määrään. Sama lisäystarve on sekä toimenpideohjelmassa että suunnitelmassa. Luonnoksessa ei ole mukana aiemmin esitettyä a-klorofyllipitoisuuksien vähentämistarpeen kuvaa eikä myöskään vesimuodostumakohtaisia ravinnepitoisuuksien ja klorofyllipitoisuuksien tavoitearvoja. Taulukkomuotoinen esitys näistä tulisi lisätä toimenpideohjelmaan.

Vesiympäristölle haitallisten aineiden seurannassa ja tarkkailussa tulisi edetä suoritettun tarkastelun perusteella kertaluonteisiin selvityksiin ja tutkimuksiin, minkä perusteella arvioidaan jatkotutkimuksen ja seurannan tarve. Laskeuma kuormituslähteenä on tuotu esille, mutta ainakin elohopean osalta tulisi esittää sen osuus ja merkittävyys, jolloin voidaan arvioida valuma-alueen vaikutus. Haitallisten aineiden osalta tulee yhä ponnekkaammin vaikuttaa juurisyihin kuormituksen muodostumisessa eli useimmiten niiden käyttöön.

Vesistö rakentaminen ja säännöstely osiossa Rautalammin reitin mainitaan olevan luonnontilainen, mikä vaatii hieman lisätietoa. Säännöstelyn osalta kyllä. Ämmäkosken padon osalta todetaan, että voidaan ohittaa. Varmaankin termi ”on mahdollista ohittaa” olisi tarkoituksenmukaisempi ja asia ilmeisesti etenee suunnittelukauden aikana.

Pinta- ja pohjavesien seuranta osion pintavesien seurannan toteuttamisen seurannan käytännön periaatteita tulisi esittää mm. havaintoajat, määrät, ns. rotaatiot jne.. Ajankohtaisena asiana seurantaohjelmaa ajan tasaistetaan vuonna 2021. Pohjois-Savossa tulisi arvioida mahdollisuuksia muutamien isojen vesimuodostumien seurannan lisäämiseen (Nilakka, Rasvanki-Virmasvesi, Syväri, Unnukka). Lisäksi yhteistyö alueen toimijoiden kanssa riittävän tai ainakin jonkin tason tiedon saamiseksi olisi myös tarpeellista. Tutkimushankkeita ja niiden tulosten hyödyntämistä tulisi lisätä.

Pintavesien luokittelun perusteet on esitetty riittävällä tarkkuudella. Koska ekologisen tilan arvioinnissa pääpaino on vesieliöstön tilassa, luonnoksessa tuodaan esille myös muiden tekijöiden kuten fysikaalis-kemiallisten muuttujien merkitys tilan arvioinnin tukena. Tämän lisäksi tulisi tuoda esille veden kokonaisfosforin ja a-klorofyllipitoisuuksien laajempi merkitys. Sen lisäksi että muuttujien avulla voidaan arvioida kustannustehokkaasti vesistön rehevyystasoa, ne ovat käyttökelpoisimmat mitattavat kriteerit myös rehevyystason tavoitteiden asettamiselle sekä niiden seuraamiselle. Tämä asia olisi tuotava esille toimenpidesuunnitelmassa, jotta toimijoiden käsitys kokonaisuudesta olisi parempi. Myös pitkäaikaismuutokset ovat havaittavissa näiden perusmuuttujien avulla. Tilaluokkien muutoksia on tekstissä tuotu esille, mutta mikä ero tässä esitetyllä on osioon 8.

Pintavesien kemiallisen tilan luokittelussa on tuotu esille ahvenen elohopeapitoisuuden ja PBDE-aineiden vaikutus vesistöjen kemiallista tilaa laajasti alentavana tekijänä Koska tilan heikkeneminen ei näissä tapauksessa perustu vesistön tilan muutoksiin, tulisi määrittellä alueellisiin olosuhteisiin perustuen tavoitteet. Olisiko syytä tuoda esille ympäristöterveyden raja-arvoja taustatietoina?

Pintavesien tilaa heikentävistä tekijöistä on koostettu yhteenvetotaulukko sekä hyvää huonommassa tilassa olevien vesistöjen että ”riskivesistöjen” osalta. Heikkenemässä olevat vesistöt olisi hyvä ryhmitellä omaksi ryhmäkseen ja lisäksi ainakin niiden osalta tulisi tarkentaa mihin toimenpiteitä tulisi suunnata (kts. lausunnon johdanto-osio). Tässä yhteydessä yhdistys muistuttaa, että aiemmin käytössä ollut koostetut taulukko tilatavoitteiden raja-arvoista on ollut erittäin hyödyllinen, mutta tässä luonnoksessa sitä ei ole valitettavasti mukana.

Tilatavoitteiden toteutuminen on esitetty selkeän tiiviisti, mutta on epäselvää mikä ero tässä osiossa on osioon 6.2.

Tavoitteiden asettamisessa todetaan, että edellisellä kaudella on esitetty kuormituksen vähentämistarpeet ja ne ovat edelleen relevantteja. Lausunnon edellisessä kappaleessa todettu taulukko tilatavoitteiden koostetut taulukosta olisi tarpeellinen. Yhdistys on lisäksi lausunnossaan ottanut kantaa tavoitteiden määrittelyn tarkentamisesta etenkin kohteilla, joilla tavoitteen saavuttaminen on epävarmaa. Niiden osalta tulee varmistaa ovatko arviot riittävän luotettavia.

On huomattava, että Savo-Karjalan alueen järvipinta-alasta hyvässä tai erinomaisessa tilassa on yli 90%. Nämäkin vaativat säännöllistä hoitoa sekä valuma-alueella että vesistöissä. Koska suunnitelmissa on mahdollista käsitellä rajallisesti kohteita, toimijat olisi ohjattava hakemaan tietoa ei-yksilöllisesti tarkastelluista vesistöistä muista lähteistä.

Ilmastomuutoksen vaikutuksissa 8.5. kuvassa 21 ei ole viitettä ja ainakin Dubrovin et.al. 2016 ja Jakkila et.al. 2014 puuttuvat kirjallisuudesta.

Pinta- ja pohjavesien toimenpiteet on ryhmitelty selkeästi. Osiossa 9.1 tulisi avata termi ennakoivalvontatoimenpiteet. Kunkin sektorin, sisältäen myös kunnostuksen ja säännöstelyn, rakenne on tarkoituksenmukainen. Ohjauskeinojen esittäminen vaihtelee sektoreittain. Vesienhoitosuunnitelmassa ohjauskeinot on kuitenkin esitetty kattavasti.

Maatalouden osiossa tuli korjata tai täsmentää tekstiä: lisälmen reitillä raivattu peltoa, paljonko? lisälmen reitti on merkittävä maidontuotantoalue, mutta samassa yhteydessä ilmoitetaan Pohjois-Savon maidon tuotannon osuus? positiiviset muutokset ovat jääneet toivottua vähäisemiksi, miten arvioitu? tehoviljely, mitä tarkoitetaan? 9.2.2 kolmas kappale toistoa. Toteutuneiden toimenpiteiden ja kauden 2022-2027 teksteissä on samaa sisältöä, toistoa. Neuvonnassa on kiinnitettävä huomiota sisältöön. Lannan ympäristöystävällisessä levitysmenetelmissä on paljon lukuja, mutta onko lisätavoite 7000 ha? Maatalouden uusien menetelmien suurta tavoitemäärää ei perustella ja on huomattava, ettei kipsi sovellu alueella käytettäväksi.

Yhdistys muistuttaa, että tiloilla suoritetaan ja on mahdollista lisätä myös toimenpiteitä, jotka eivät vaadi sitoumuksia vaan toimintatapojen muutoksia. Tällaisia toimenpiteitä ovat nurmiviljelyn fosforilannoituksen vähentäminen ja jopa pidättäytyminen sekä kynnön syventäminen. Lisäksi suojavyöhykkeiden sijaan tiloilla on vesistöjen varsilla lannoittamattomia kaistoja ja valumavesiä käsitellään pienimuotoisissa kosteikoissa. Yhteenvetona maatalouden toimenpiteistä yhdistys korostaa nurmivaltaiselle alueelle sopivien toimenpiteiden edistämistä. Osa näistä on tiloilla kehitettyjä ja omaksuttaja käytäntöjä, joita tulee levittää.

Metsätaloudessa pohjavedet ovat saaneet erittäin suuren osuuden sisällössä, onko tarkoituksenmukaista. Tässä nousee esille myös pinta- ja pohjavesiasioiden hahmottamisvaikeus, koska ovat yhdistetty. Tekstissä on käytetty termiä uudishakkuu, joka tulee korjata uudistamishakkuuksi? Koulutuksessa ja neuvonnassa olisi lisättävä yhteistyötä eri toimijoiden ja alueiden välillä.

Yhdyskuntien jätevesien käsittelyssä puhdistusvaatimuksissa on huomioitava vastaanottavan vesistön luontaiset olosuhteet normien sijaan. Tämä tukee myös vesienhoidon periaatteita. Sisävesissä jätevesien typenpoistolla ei ole havaittu saavutettavan vesistön tilan paranemista, joten puhdistuksessa tulee keskittyä orgaanisen aineen ja fosforin kustannustehokkaaseen poistoon. Lupakäsittelyissä tulee arvioida vesistöissä suoritettavien kompensatiotoimenpiteiden käyttämistä päästöehtojen tiukentamisen sijaan. Tämä tukee myös valtakunnallisen vesien kunnostusstrategian linjauksia.

Haja-asutuksen jätevesien vaikutukset Savo-Karjalan alueen vesistöjen tilaan on arvioitu pieniksi. Huonosti käsitellyt vedet aiheuttavat kuitenkin paikallisesti etenkin ympäristöterveydellisiä vaikutuksia. Lainsäädännön useista muutoksista huolimatta on huomattava, että kaikki jätevedet on käsiteltävä ympäristönsuojelulain mukaisesti. Uusien järjestelmien toteuttaminen tulee tehdä laadukkaasti ja nykyisiä on käytettävä ja ylläpidettävä asianmukaisesti. Savo-Karjalan Vesiensuojeluyhdistys ei ole kerännyt aineistoa vaan Pohjois-Savon hajajätevesihanke (Jätekuikko Oy).

Teollisuudessa on metsätalouden tapaan esitetty paljon pohjavesiasioita, onko tarkoituksenmukaista?

Vesistöjen kunnostuksessa on yhdistyksen näkemyksen mukaan edistytty siten, että kunnostukset ovat kiinteänä osana vesienhoitoa ja toimenpideohjelmia. Myös kunnostusten toteuttamistavat ovat monipuolistuneet ja toimijakenttä laajentunut. On huolehdittava, että kunnostuksien edistämiseksi ja kokemusten dokumentoimiseksi on riittävästi koordinoivia resursseja etenkin ELY-keskuksissa. Omaehtoinen kunnostus on vain yksi osa kunnostuksia, eikä niiden varaan saa säilyttää liikaa odotuksia. Alueellisten toimijoiden on sovittava vastuista ja tehtävien jaosta, jotta kunnostuksia saadaan tehokkaasti ja laadukkaasti edistettyä. Kalateiden osalta tarkastelu tulee suorittaa kalatiestrategian periaatteiden mukaisesti huomioiden laajemmat kokonaisuudet. Yleisesti yhdistys viittaa vesistökuunnostusten toteuttamisessa vesien kunnostusstrategiassa esitettyihin linjauksiin. Kunnostusosiossa on virheitä taulukoiden numeroinnissa sekä taulukoissa, että tekstissä.

Ravintoverkkokunnostuksen ja vähemmän hyödynnetyn kalan käytön lisääminen alueelliseksi kehittämiskohteeksi on tarpeellista. Savo-Karjalan alueella useiden päävesistöjenkin tilan kehitys osoittaa kalakannan vinoutumista. Toisaalta alueella on hyvät kalavedet ja harjoitetaan monipuolista kalastusta. Yhdistys on valmis ja kiinnostunut osallistumaan toimenpideohjelmaan sisältyvän toimintamallin määrittämiseen ja kehittämiseen.

Maankäyttö osion johdannossa käytetään termiä lievealue, olisiko reuna-alue vähemmän syyttelevä? (Allekirjoittanut ei koe asuvansa lievealueella.) Maankäytössä käsitellään myös pääosin pohjavesialueita. Monimuotoisuuden kautta maankäytön suunnittelulla olisi mahdollisuus myös vaikuttaa positiivisesti vesien tilaan (kts. lisalmen reitin vesivisio, www.vesivisio.fi).

Liikenne osiossa ei ole käsitelty raide- eikä vesiliikennettä. Etenkin vesiliikenteelle on asetettu lisäämistavoitteita ja siten myös mahdolliset vesistövaikutukset olisi hallittava. Vesiliikenteen tilannekuva tulisi esittää tässä osiossa.

Pohjavesiensuojelun toimenpiteissä tulee Savo-Karjalan alueella hyödyntää kuntakohtaisia suunnitelmia sekä ajan tasaistaa ja täydentää niitä. Jotta toimenpiteet saataisiin toteutettua, kuntakohtaisten seurantaryhmien työtä olisi koordinoitava ja vesienhuollon kehittämissuunnitelmia tulisi edelleen hyödyntää.

Yhteenvedossa tulisi olla sama esitysjärjestys kuin aiemmin tekstiosuudessa. Kalankasvatuksen kohdalla mainitaan laitokset ja asia, jota ei varsinaisessa

sektoriosuudessa esitellä lainkaan. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitosta ei enää ole eikä myöskään omistusta. Maatalouden vesistöongelmat, olisiko vesistövaikutukset tarkoituksenmukainen termi. Metsätalouden painopisteet mainitaan vasta yhteenvedossa, tulisi käsitellä jo aiemmin.

Ympäristötavoitteista poikkeaminen on sisällöltään selkeä. Yhdistys on ottanut kantaa lausunnon alkuosassa (boldattu kappale) alennettuun tilatavoitteeseen perusteluineen ja laajempuna asiana kuin tässä osiossa esitetään. Luonnoksessa todetaan, että kustannus-hyötylaskelmien perusteella alennettuja tilatavoitteita ei ole esitetty. **Yhdistys esittää, että potentiaaliset kohteet tulee koota ja toteuttaa niiden tarkempi tarkastelu alkaen tyypittelystä. Jo suoritettujen kustannus-hyötylaskelmat tulee myös julkistaa.**

Kemiallisen tilan osalta tässä osiossa tuodaan hyvin esille kaukokulkeuman vaikutus, joka tulee mainita samoin vastaavassa kemiallisen tilan luokitteluosiossa.

Lausunnon alkuosassa jo tuotiin esille tarve esittää keskeisten kysymysten kuulemispalautteen huomioiminen ja vaikutus toimenpideohjelman sisältöön. Tämä tulee esittää joko johdannossa tai osiossa 12 selostus vuorovaikutuksesta.

3. Vesienhoitosuunnitelma

Edellä esitetyt huomiot toimenpideohjelmasta pyydetään huomioimaan myös tässä vesienhoitosuunnitelmia tiivistetysti käsittelevässä lausunnon osassa.

Edellisessä kuulemisaineistossa oli paljon hyvää ja uuden tyyppistäkin sisältöä, jota ei suunnitelmasta löydy. Siten yhdistys viittaa aiempaan lausuntoonsa keskeisistä kysymyksistä nostaan tässä myös muutamia asioita uudelleen esille.

Vuoksen vesienhoitoalueella oli kolme tarkoituksenmukaista painotusta; monipuoliset sisävedet, vastuu uhanalaisista lohikalakannoista sekä pohjavesivarat harjuissa ja Salpausselillä. Suunnitelmassa tätä ei kuitenkaan tuoda esille, mutta ilmeisesti painotuksilla on ollut vaikutusta sisältöön.

Vesienhoitosuunnitelmissa on tarkasteltu alueiden lähtökohtien ja yhteisen tahtotilan perusteella huomattavasti laajempaa määrää pintavesiä kuin vesienhoitolain mukaan olisi tarpeen. Yhdistys muistuttaa, että näistä hankittu tieto on yhtä arvokasta kuin joidenkin vesistöjen laajat aineistot.

Mikäli pistekuormituksen kehitystä kuvataan pidemmällä aikasarjalla, tulisi aikaväli ulottaa 1970- ja 1980-lukujen vaihteeseen, koska merkittävimmät muutokset ovat tällöin alkaneet. Tarpeellista on tarkastella myös BOD-kuormituksen kehitystä, koska se on useimmiten ollut vaikuttavin tekijä. Lisäksi hajakuormituksen osalta tulisi arvioida pidemmän ajan kehitys hyödyntäen aikaisempien suunnittelukausien tietoja.

Vesienhoitosuunnitelmassa tulisi kuvata ja mahdollisuuksien mukaan arvioida osa-alueiden vaikutus muihin alueisiin, jolloin vesienhoitoalueen mittakaava tulisi hyödynnettyä. Veden

laadun ja hydrologian osalta vaikutussuunta on alaspäin, mutta vastaavasti kalakantojen osalta vaikutussuunta on useita lisääntymis-, vaellus- ja syönnösalueiden välillä. Tällainen tarkastelu toisi lisäarvoa vesienhoitoaluetason toiminnalle.

Yhdistys korostaa, että vesienhoitosuunnitelmista vastaavien tahojen keskeisiä tehtäviä on vaikuttaa ohjauskeinoihin kuten rahoitukseen. Vesienhoitosuunnitelmissa kootaan asioita, jotta kokonaisuuden perusteella voidaan vaikuttaa tarpeellisiin ohjauskeinoihin Ohjauskeinot ovatkin suunnitelmassa esitetty kattavasti.

Toimeenpanon tehostamiseksi tulee toimenpiteisiin sisällyttää myös lisätä vesi- ja vesistötietoisuuden lisääminen. On huomattava, että viranomaisten lisäksi neuvontaa ja viestintää toteuttavat myös asiantuntijaorganisaatiot. Heillä on usein erinomainen ”kentän” tuntemus. Vesienhoidossa tulee kehittää alueellisia toimintamalleja, joissa sovitaan eri tahojen tehtävistä, vastuista ja etenkin yhteistyöstä.

Vesistökuunnostuksissa keskeisten kysymysten asiakirjassa oli nostettu esiin ravintoketjukuunnostus sekä hoitokalastussaaliiin hyödyntäminen. Nämä olivat erinomaisia linjauksia, mutta ravintoketjukuunnostusten painoarvo on alentunut ja saaliin hyödyntämistä suunnitelmassa ei mainita lainkaan (sisältyykö johonkin ohjauskeinoon?). Saaliin hyödyntäminen elintarvikkeena on edellytys hoitokalastuksen kustannustehokkaalle toteutukselle ja se tuo jatkuvuutta vesistöjen hoidolle sekä tuottaa lisäarvoa kustannusten sijaan. Kalavarojen kestävä ja monipuolinen hyödyntäminen on kustannustehokasta vesienhoitoa.

Vesienhoitosuunnitelmien toimenpiteet ovat keskeisessä asemassa merenhoidon toteutuksessa. Yhdistys muistuttaa kuten aiemminkin, että Vuoksen alueella Saimaan ravinteita pidättävä vaikutus on niin merkittävää, että Vuoksessa veden kokonaisfosforipitoisuus on alle 10 µg/l. Vastaavasti Päijänteen eteläosissa fosforipitoisuus on myös alle 10 µg/l kohoten Kymijoessa tasolle 15 µg/l. Oleellista on siten keskittyä vesienhoitosuunnitelmien toteuttamisessa kohdevesistöihin huomioiden reittivesien ominaisuudet.

4. Lopuksi

Kuulemisen perusteella muokattujen vesienhoitosuunnitelmien sekä toimenpideohjelmien käyttäminen vesienhoidon työkaluina vaatii ohjauskeinojen hallitsemista. Tämä on mahdollista vain toimivalla viranomais- ja asiantuntijayhteistyöllä sekä alueellisella ja paikallisella sitoutumisella.

SAVO-KARJALAN VESIENSUOJELUYHDISTYS RY

Jukka Koski-Vähälä
toiminnanjohtaja, MMT
Yrittäjätie 24, 70150 Kuopio
0500-848171, jukka.koski-vahala@vesiensuojelu.fi